

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

21. oktoober 2015*

Eelotsusetaotlus — Õigusalane koostöö tsiviilasjades — Kohtualluvus ning kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega — Määrus (EÜ) nr 2201/2003 — Kohaldamisala — Artikli 1 lõike 1 punkt b — Vanemliku vastutuse tekkimine, teostamine, piiramine või äravõtmine — Artikkel 2 — Mõiste „vanemlik vastutus” — Vanemate vaheline vaidlus nende lapse reisi ja talle passi väljastamise üle — Kokkulepe kohtualluvuse kohta — Artikkel 12 — Tingimused — Asja nendele kohtutele allumise tunnustamine, kelle poole pöörduti — Kostja mitteamumine — Kohtualluvuse vaidlustamata jätmine esindaja poolt, kes määrati kostjale omal algatusel nende kohtute poolt, kelle poole pöörduti

Kohtuasjas C-215/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Varhoven kasatsionen sad'i (kõrgeim kassatsioonikohus, Bulgaaria) 11. mai 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse samal päeval, menetluses

Vasilka Ivanova Gogova

versus

Ilia Dimitrov Iliev,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: kolmanda koja president L. Bay Larsen neljanda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud J. Malenovský, M. Safjan, A. Prechal ja K. Jürimäe (ettekandja),

kohtujurist: P. Mengozzi,

kohtusekretär: ametnik I. Illéssy,

arvestades Euroopa Kohtu presidendi 3. juuli 2015. aasta otsust lahendada eelotsusetaotlus kiirendatud menetluses vastavalt Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklile 23a ja Euroopa Kohtu kodukorra artikli 105 lõikele 1,

arvestades kirjalikus menetluses ja 9. septembri 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Tšehhi valitsus, esindaja: J. Vlácil,

— Hispaania valitsus, esindaja: M. A. Sampol Pucurull,

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

— Euroopa Komisjon, esindajad: S. Petrova ja M. Wilderspin,

olles ära kuulanud kohtujuristi,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243), artikli 1 lõike 1 punkti b, artikli 2 punkti 7, artikli 8 lõiget 1 ja artikli 12 lõike 1 punkti b.
- 2 Taotlus on esitatud V.I. Gogova ja I.D. Ilievi vahelises kohtuvaidluses nende lapse passi uuendamise üle.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Määruse nr 2201/2003 põhjendustes 5 ja 12 on märgitud:
„(5) Kõigi laste võrdsuse tagamiseks hõlmab käesolev määrus kõiki vanemlikku vastutust reguleerivaid otsuseid, sealhulgas meetmeid lapse kaitseks, sõltumatult nende seostest abieluõigusliku menetlusega.

[...]

(12) Käesoleva määrusega kehtestatud kohtualluvuse alused vanemliku vastutuse küsimustes kujundatakse lapse huve silmas pidades, eeskätt läheduskriteeriumi põhjal. See tähendab, et jurisdiktsioon peaks esimeses järjekorras olema lapse alalise elukoha liikmesriigil, välja arvatud teatavatel lapse elukoha vahetamise juhtudel või vastavalt kokkuleppele vanemliku vastutuse kandjate vahel.”
- 4 Määruse artikkel 1 „Reguleerimisala” sätestab:
„1. Käesolevat määrust kohaldatakse järgmisi valdkondi käsitlevate tsiviilasjade suhtes igat liiki kohtutes:

[...]

b) vanemliku vastutuse tekkimine, teostamine, piiramine või äravõtmine.

2. Artikli 1 lõikes b osutatud küsimused võivad käsitleda eelkõige järgmist:

a) eestkosteõigus ja suhtlusõigus;

b) eestkoste, hooldus ja samalaadsed instituudid;

c) sellise isiku või organi määramine ja ülesanded, kes vastutab lapse isiku või tema vara eest või esindab või abistab last;

- d) lapse paigutamine kasuperekonda või hooldeasutusse;
- e) meetmed lapse kaitseks, mis käsitlevad lapse vara haldamist, säilitamist või käsutamist.

3. Käesolevat määrust ei kohaldata järgmiste juhtumite suhtes:

- a) põlvnemise tuvastamine või vaidlustamine;
- b) lapsendamisotsused, lapsendamisega seotud ettevalmistavad meetmed või lapsendamise kehtetuks tunnistamine või tühistamine;
- c) lapse nimi ja eesnimed;
- d) emantsipatsioon;
- e) ülalpidamiskohustus;
- f) usaldusomand või pärimine;
- g) laste poolt toime pandud kriminaalkuritegude tulemusel võetud meetmed.”

5 Määruse artikli 2 punkti 7 kohaselt tuleb mõiste „vanemlik vastutus” all mõista „kõiki lapse isiku või varaga seotud õigusi ja kohustusi, mis antakse füüsilisele või juriidilisele isikule kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal. See mõiste hõlmab eestkosteõigust ja suhtlusõigust”.

6 Määruse artikkel 8 „Üldine kohtualluvus” on sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriigi kohtutel on vanemliku vastutuse asjus pädevus lapse suhtes, kelle alaline elukoht on hagi esitamise ajal selles liikmesriigis.

2. Lõiget 1 kohaldatakse, kui [artiklist 12] ei tulene teisiti.”

7 Määruse nr 2201/2003 artikkel 12 „Lepinguline kohtualluvus” sätestab:

„1. Liikmesriigi kohtutel, kellel on artikli 3 tõttu pädevus lahutuse, lahuselu või abielu tühistamise taotluse suhtes, on pädevus kõigi selle taotlusega seotud vanemlikku vastutust käsitlevates küsimustes juhul, kui:

- a) vähemalt ühel abikaasadest on lapse ees vanemlik vastutus;

ning

- b) abikaasad ja vanemliku vastutuse kandjad on kohtusse pöördumise ajal sõnaselgelt või muul viisil ühehäälselt kohtute pädevust tunnistanud ning see on lapse parimates huvides.

[...]

3. Liikmesriigi kohtutel on seoses vanemliku vastutusega pädevus lõikes 1 nimetatata menetlustes juhul, kui:

- a) lapsel on oluline side selle liikmesriigiga, eeskätt seetõttu, et üks vanemliku vastutuse kandjatest elab alaliselt selles liikmesriigis või et laps on selle liikmesriigi kodanik;

ning

- b) kõik menetluse osapooled on kohtusse pöördumise ajal sõnaselgelt või muul viisil ühehäälselt kohtute pädevust tunnistanud ning see on lapse parimates huvides.

[...]"

- 8 Määruse artikkel 16 „Kohtusse pöördumine” näeb ette:

„1. Kohtusse pöördumine loetakse toimunuks:

- a) kui kohtule on esitatud menetluste algatamist käsitlev või samaväärne dokument, juhul kui hageja ei ole seejärel jätnud astumata samme, et teavitada kostjat hagist;

või

- b) kui dokument tuleb kätte toimetada enne kohtule esitamist, ajal, mil kättetoimetamise eest vastutav asutus selle kätte saab, tingimusel et hageja teeb pärast seda vajaliku, et dokument kohtule esitada.”

Bulgaaria õigus

Bulgaaria isikut tõendavate dokumentide seadus

- 9 Bulgaaria isikut tõendavate dokumentide seaduse (Zakon za balgarskite lichni dokumenti) artikli 45 lõike 1 kohaselt esitavad alaealise passi väljastamise taotluse alaealise vanemad isiklikult.
- 10 Vastavalt nimetatud seaduse artikli 78 lõikele 1 koosmõjus sama seaduse artikli 76 punktiga 9 on siseministril või tema poolt volitatud isikul õigus keelata lapsel Bulgaaria Vabariigist lahkuda, kui ei esitata tema vanemate notariaalselt tõestatud kirjalikku nõusolekut lapse reisimiseks.

Perekonnaseadustik

- 11 Perekonnaseadustiku (Semeen kodeks) artikkel 127a sätestab:

„1. Lapse välismaale reisimise ja sel eesmärgil isikut tõendavate dokumentide väljastamisega seotud küsimused otsustavad vanemad ühiselt.

2. Kui vanemad ei jõua eelmises lõigus ette nähtud kokkuleppele, teeb nendevahelises vaidluses otsuse lapse tegeliku elukoha järgne Rayonen sad (piirkonnakohus).

3. Menetlus algatatakse ühe vanema taotluse alusel. Kohus kuulab ära teise vanema, välja arvatud juhul, kui see jätab kohtusse mõjuva põhjusega ilmumata. Kohus võib tõendeid koguda omal algatusel.

[...]"

Tsiviilkohtumenetluse seadustik

- 12 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Grazhdanski protsesualen kodeks) artikkel 47 sätestab:

„1. Kui kostjat ei saa toimikus märgitud aadressil kätte ja võimatu on leida teate vastuvõtmisega nõustuvat isikut, kinnitab kättetoimetaja teate korteri ukse või postkasti külge või kui nendele juurdepääs puudub, siis maja ukse külge või läheduses olevasse nähtavasse kohta. Kui tal on juurdepääs postkastile, jätab kättetoimetaja sinna samuti teate.

2. Teates on märgitud, et dokumendid on jäetud kohtu ruumidesse, kui kättetoimetamine toimub kohtu teenistuja või eraõigusliku kohtutäituri vahendusel; kui kättetoimetajaks oli kohaliku omavalitsuse teenistuja, siis on dokumendid jäetud kohaliku omavalitsuse ruumidesse, ja et neid saab sealt kätte kahe nädala jooksul alates teate jätmisest.

3. Kui kostja dokumentidele järele ei tule, palub kohus hagejal esitada teavet kostja registreeritud aadressi kohta, välja arvatud artikli 40 lõikes 2 ja artikli 41 lõikes 1 nimetatud juhtudel, mil teade lisatakse menetlustoimikutesse. Kui nimetatud aadress ei kattu poole alalise või tegeliku aadressiga, määrab kohus kättetoimetamise lõigete 1 ja 2 kohaselt tegelikule või alalisele aadressile.

4. Kui kättetoimetaja tuvastab, et kostja ei ela nimetatud aadressil, palub kohus hagejal esitada teavet kostja registreeritud aadressi kohta, olenemata lõike 1 kohasest teate jätmisest.

5. Teade loetakse kättetoimetatuks, kui tähtaeg sellele kohtu või kohaliku omavalitsuse ruumidesse järele tulemiseks on lõppenud.

6. Nõuetekohase kättetoimetamise tuvastamise korral näeb kohus ette teate lisamise menetlustoimikusse ja määrab kohtusse ilmumata jätnud kostjale hageja kulul esindaja.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 13 Eelotsusetaotlusest selgub, et V.I. Gogoval ja I.D. Ilievil on laps, kes oli põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal 10-aastane. See Bulgaaria kodakondsusega laps elab koos emaga Milanos (Itaalia). Vanemad, kes mõlemad on Bulgaaria kodanikud, elavad lahus. I. D. Iliev elab samuti Itaalias.
- 14 V. I. Gogova soovis uuendada oma lapse passi, kuna see kaotas kehtivuse 5. aprillil 2012, ja seda eelkõige selleks, et reisida temaga Bulgaariasse.
- 15 Bulgaaria õiguse kohaselt otsustavad vanemad alaealise lapse reisimise ja tema nimele passi saamise üle ühiselt. Ühtlasi peavad alaealisele lapsele passi pädevates haldusasutusest taotlema mõlemad vanemad ühiselt.
- 16 Kuna I. D. Iliev ei teinud põhikohtuasja hagejaga koostööd, et nende lapse nimele väljastataks uus pass, esitas V.I. Gogova taotluse Rayonen sad – Petrichi (Petrichi piirkonnakohus, Bulgaaria), et kohus lahendaks tema ja I.D. Ilievi vahelise erimeelsuse, mis puudutab nende lapse võimalust reisida väljapoole riigi territooriumi ja lapsele uue passi väljastamist.
- 17 Kuna I.D. Ilievit ei saadud teatavaks tehtud aadressil kätte, ei olnud võimalik talle hagimenetluse algatusdokumenti kätte toimetada ning kohus määras talle tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 47 lõike 6 alusel teda kohtumenetluses esindama esindaja. Nimetatud esindaja ei vaidlustanud asja allumist Bulgaaria kohtutele ja märkis, et kohtuasja lahendamisel tuleb esikohale seada lapse huvid.
- 18 Rayonen sad – Petricht (Petrichi piirkonnakohus) otsustas 10. novembri 2014. aasta määrusega, et V.I. Gogova taotlus on hõlmatud perekonnaseadustiku artikliga 127a ja puudutab määruse nr 2201/2003 artikli 8 tähenduses vanemlikku vastutust lapse suhtes. Kuna kohus tuvastas, et laps elab alaliselt Itaalias, leidis ta, et see taotlus talle ei allu ning lõpetas menetluse.
- 19 V. I. Gogova kaebas selle määruse edasi Okrazhen sad – Blagoevgrad'i (Blagoevgradi ringkonnakohus, Bulgaaria). Nimetatud kohus jättis esiteks selle kohtumääruse jõusse ja teiseks tuvastas, et Bulgaaria kohtutel ei ole lepingulist kohtualluvust määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 1 punkti b tähenduses. Nimelt oli see kohus arvamisel, et kuigi I.D. Iliev ei olnud tõstatanud asja nende kohtutele mitteallumise küsimust, osales ta menetluses üksnes esindaja vahendusel, kes määrati tema puudumisel kohtu algatusel.

- 20 Põhikohtuasjas taotluse esitaja kaebas seejärel edasi Varhoven kasatsionen sadi (kõrgeim kassatsioonikohus). Nimetatud kohus leiab, et kassatsioonikaebuse lahendus sõltub esiteks küsimusest, kas perekonnaseadustiku artikli 127a lõikes 2 ette nähtud kohtumenetlus, mis võimaldab kohtu otsusega korvata selle, et puudub ühe vanema nõusolek lapse väljapoole riigi territooriumi reisimiseks ja temale uue passi väljastamiseks, on hõlmatud määrusega nr 2201/2003, mistõttu kohtualluvus tuleb kindlaks teha selle määruse sätete alusel. Eelkõige tekib küsimus, kas selline menetlus puudutab „vanemlikku vastutust” määruse artikli 2 punkti 7 tähenduses. Nimetatud kohus on arvamisel, et selles kontekstis tuleb samuti kindlaks teha, kas sellele menetlusele kohaldatakse sama määrust, arvestades, et vastavalt Bulgaaria õigusele tuleb selleks, et lapsel lubataks väljapoole riigi territooriumi reisida või et talle väljastataks pass, esitada kohtu poolt taolises menetluses tehtud otsus Bulgaaria haldusasutusele.
- 21 Teiseks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas käesoleval juhul võib asja allumine Bulgaaria kohtutele tuleneda määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 1 punktist b, kui arvestada seda, et nende kohtute poolt I. D. Ilievile määratud esindaja ei vaidlustanud põhikohtuasja kohtualluvust.
- 22 Neil asjaoludel otsustas Varhoven kasatsionen sad (kõrgeim kassatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas seadusega tsiviilkohtule ette nähtud võimalus teha otsus kohtuasjas, mille ese on vanemate erimeelsus lapse välismaale reisimise ja talle isikut tõendavate dokumentide väljastamise küsimuses, on juhul, kui kohaldatav materiaalsoiguse näeb ette vanemlike õiguste ühise teostamise lapse suhtes, menetlus, mille ese on „vanemliku vastutuse tekkimine, teostamine, piiramine või äravõtmine” nõukogu määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 1 punkti b tähenduses koosmõjus selle määruse artikli 2 punktiga 7, millele on kohaldatav sama määruse artikli 8 lõike 1?
 2. Kas esineb aluseid rahvusvahelise kohtualluvuse tekkimiseks vanemlikku vastutust käsitlevates tsiviilkohtuasjades, kui otsus asendab õigusliku teokoosseisu, mis on oluline last puudutava haldusmenetluse seisukohast, ja kui kohaldatav õigus näeb ette, et kõnealune menetlus peab toimuma ühes konkreetses liikmesriigis?
 3. Kas lähtuda tuleb sellest, et juhul, kui vastustaja esindaja ei ole kohtualluvust vaidlustanud, kuid ta ei ole volitatud esindaja, vaid esindaja, kelle määras kohus seetõttu, et vastustajale polnud võimalik kohtudokumente kätte toimetada ja paluda tal menetluses isiklikult või volitatud esindaja kaudu osaleda, on tegemist lepingulise kohtualluvusega vastavalt määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 1 punktile b?”

Menetlus Euroopa Kohtus

- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlusel uuris määratud koda vajadust kohaldada käesolevas asjas Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 107 ette nähtud eelotsuse kiirmenetlust. Koda otsustas pärast kohtujuristi ärakuulamist jätta see taotlus rahuldamata.
- 24 Euroopa Kohtu president otsustas oma määrusega Gogova (C-215/15, EU:C:2015:466) lahendada käesoleva kohtuasja kiirendatud menetluses vastavalt Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklile 23a ja kodukorra artikli 105 lõikele 1.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene ja teine küsimus

- 25 Esimese ja teise küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada saada, kas hagi, millega üks vanematest palub kohtul korvata see, et puudub teise vanema nõusolek nende lapse reisimiseks tema elukohaliikmesriigist väljapoole ja lapse nimele passi väljastamiseks, kuulub määruse nr 2201/2003 esemelisse kohaldamisalasse, ja seda isegi siis, kui selle hagi tulemusel tehtud otsusega peavad passi väljastamise haldusmenetluses arvestama selle liikmesriigi ametiasutused, mille kodanik see laps on.
- 26 Mis puudutab määruse nr 2201/2003 esemelist kohaldamisala, siis ilmneb määruse artikli 1 lõike 1 punktist b, et seda kohaldatakse igat liiki kohtutes nende tsiviilasjade suhtes, mis puudutavad muu hulgas vanemliku vastutuse tekkimist, teostamist, piiramist või äravõtmist. Selle raames ei saa mõistet „tsiviilasjad” mõista mitte kitsalt, vaid liidu õiguse autonoomse mõistena, mis hõlmab eeskätt kõiki „vanemlikku vastutust” reguleerivad taotlusi, meetmeid või otsuseid selle sama määruse tähenduses, vastavalt määruse põhjenduses 5 mainitud eesmärgile (vt selle kohta kohtuotsus C, C-435/06, EU:C:2007:714, punktid 46–51).
- 27 Sellega seoses on mõistet „vanemlik vastutus” määruse nr 2201/2003 artikli 2 punktis 7 määratletud laialt, nii et see hõlmab kõiki lapse isiku või varaga seotud õigusi ja kohustusi, mis antakse füüsilisele või juriidilisele isikule kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal (kohtuotsused C, C-435/06, EU:C:2007:714, punkt 49, ja C., C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punkt 59). Peale selle, kuigi määruse artikli 1 lõige 2 sisaldab nende küsimuste loetelu, mis on määruses „vanemliku vastutusega” hõlmatud, ei ole see loetelu mitte ammendav, vaid üksnes näitlik, nagu viitab sõna „eelkõige” kasutamine (kohtuotsused C, C-435/06, EU:C:2007:714, punkt 30, ja C., C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punkt 63).
- 28 Selleks et teha kindlaks, kas taotlus kuulub määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse, tuleb keskenduda selle taotluse esemele (vt analoogia alusel seoses mõistega „füüsiliste isikute õigus- ja teovõime” nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 1 lõike 2 tähenduses kohtuotsus Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, punktid 29 ja 30, ning seoses mõistega „sotsiaalkindlustus” selle sätte tähenduses kohtuotsus Baten, C-271/00, EU:C:2002:656, punktid 46 ja 47).
- 29 Mis puudutab sellist hagi nagu põhikohtuasjas, siis selgub eelotsusetaotlusest, et selle hagi raames peab kohus tegema otsuse asjaomasele lapsele passi saamise vajaduse kohta ning taotluse esitanud vanema õiguse kohta esitada seda passi puudutav taotlus ja reisida selle lapsega välismaale ilma teise vanema nõusolekuta. Seega on sellise hagi ese „vanemliku vastutuse” teostamine selle lapse suhtes määruse nr 2201/2003 artikli 2 lõike 1 punkti b tähenduses koostoimes määruse artikli 2 punktiga 7.
- 30 Lisaks tuleb tõdeda, et selline hagi, nagu on arutlusel põhikohtuasjas, ei ole hõlmatud ühegi erandiga, mis on ammendavalt loetletud sama määruse artikli 1 lõikes 3.
- 31 Sellest tuleneb, et taoline hagi kuulub määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse.
- 32 Seda järeldust ei sea kahtluse alla pelgalt asjaolu, et selline avaldus nagu põhikohtuasjas käsitleb last puudutavat konkreetset otsust, mitte vanemliku vastutuse kogu praktilist korraldust. Nagu meenutati käesoleva kohtuotsuse punktides 26 ja 27, kohaldatakse sama määrust nimelt kõikidele sellekohastele otsustele, olgu tegemist kas vanemliku vastutuse konkreetset aspekti puudutavate otsuste või otsustega, mis määravad kindlaks vastutuse teostamise üldiselt.

- 33 Samamoodi ei saa määruse nr 2201/2003 teistsuguse tõlgenduseni viia asjaolu, et nimetatud taotluse tulemusel tehtud otsusega peavad lapse nimele passi väljastamise haldusmenetluses arvestama selle liikmesriigi ametiasutused, mille kodanik laps on ja milleks käesoleval juhul on Bulgaaria Vabariik.
- 34 Sellega seoses piisab, kui tuvastada, et igal juhul ei tähenda selline menetlus, nagu on arutlusel põhikohtuasjas, passi otse väljastamist, vaid selle tulemusel lubatakse asjaomase lapse suhtes vanemlikku vastutust teostaval ühel isikul esitada taotlus selle lapse nimele passi saamiseks ilma vanemlikku vastutust teostava teise isiku osaluse, kohaloleku või nõusolekuta, piiramata Bulgaaria õiguses sellise dokumendi väljastamiseks ette nähtud teisi tingimusi.
- 35 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et hagi, millega üks vanematest palub kohtul korvata see, et puudub teise vanema nõusolek nende lapse reisimiseks tema elukohaliikmesriigist väljapoole ja lapse nimele passi väljastamiseks, kuulub määruse nr 2201/2003 esemelisse kohaldamisalasse, ja seda isegi siis, kui selle hagi tulemusel tehtud otsusega peavad passi väljastamise haldusmenetluses arvestama selle liikmesriigi ametiasutused, mille kodanik see laps on.

Kolmas küsimus

- 36 Kolmas küsimus käsitleb määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 1 tõlgendamist. Säte näeb ette, et liikmesriigi kohtutel, kellel on pädevus lahutuse, lahuselu või abielu tühistamise taotluse suhtes, on pädevus kõigi selle taotlusega seotud vanemlikku vastutust käsitlevates küsimustes.
- 37 Ei eelotsusetaotlusest ega Euroopa Kohtule esitatud seisukohtadest selgu aga, et eelotsusetaotluse esitanud kohtusse oleks käesoleval juhul selline abieluõiguslik taotlus esitatud.
- 38 Seevastu kehtestab määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõige 3 lepingulise kohtualluvuse eeskirja, mis teeb selle lapse suhtes vanemliku vastutusega seotud taotluste lahendamisel võimalikuks asja allumise sellise liikmesriigi kohtutele, kus ei ole lapse alaline elukoht, ja seda isegi juhul, kui nendes kohtutes ei ole pooleli ühtegi abieluõiguslikku menetlust (vt selle kohta kohtuotsus L, C-656/13, EU:C:2014:2364, punktid 45 ja 52).
- 39 Järelikult tuleb kolmandat küsimust mõista nii, et selle eesmärk on sisuliselt teha kindlaks, kas määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 punkti b tuleb tõlgendada nii, et vanemliku vastutusega seotud taotluse allumist kohtutele, kelle poole on pöördutud, võib pidada selle sätte tähenduses „sõnaselgelt või muul viisil ühehäälselt [kõigi menetluse osapoolte poolt] tunnista[tatuks]” üksnes sel põhjusel, et kostjat kohtumenetluses esindav esindaja, kes on nende kohtute poolt omal algatusel määratud, kuna kostjat oli võimatu teavitada hagimenetluse algatusdokumendist, ei ole tõstatanud asja nende kohtutele mitteallumise küsimust.
- 40 Määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 punkti b sõnastuse kohaselt koostoimes selle artikliga 16 võib asja allumine liikmesriigi kohtutele tuleneda sellest esimesest sättest tingimusest, et on tuvastatud, et kõik menetluse osapooled on sõnaselgelt või muul viisil ühehäälselt kohtualluvust tunnistanud hiljemalt kuupäeval, mil valitud kohtule on esitatud menetluste algatamist käsitlev või samaväärne dokument (vt selle kohta kohtuotsus L, C-656/13, EU:C:2014:2364, punkt 56).
- 41 Sealjuures nähtub määruse nr 2201/2003 põhjendusest 12, et selle artikli 12 lõikes 3 ette nähtud kohtualluvuse alus teeb erandi läheduskriteeriumist, mille kohaselt peaks last puudutavad vanemliku vastutusega seotud hagid esimeses järjekorras alluma lapse alalise elukoha liikmesriigi kohtutele, ning mida väljendab määruse artikli 8 lõige 1. Nagu kohtujurist oma seisukoha punktis 64 märkis, on selle erandi eesmärk anda vanemliku vastutuse asjades pooltele teatud sõltumatus. Tingimust, et kõik menetluse osapooled on ühehäälselt tunnistanud asja allumist kohtutele, kelle poole on pöördutud, tuleb seega tõlgendada kitsalt.

- 42 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et selline tunnistamine eeldab vähemalt, et kostja on teadlik nendes kohtutes algatatud menetlusest. Nimelt kuigi taoline teadlik olemine iseenesest ei tähenda tunnistamist, et asi allub kohtutele, kelle poole on pöördutud, siis eemalviibivat kostjat, kellele hagimenetluse algatusdokumenti kätte ei ole toimetatud ja kes ei ole teadlik algatatud menetlusest, ei saa nii või teisiti lugeda kohtualluvust tunnistanuks (vt analoogia alusel määruse nr 44/2001 artikli 24 kohta kohtuotsus A, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 54).
- 43 Teiseks, põhikohtuasja kostja tahet ei saa tuletada kostja puudumisel nende kohtute poolt teda kohtumenetluses esindama määratud esindaja tegevusest. Kuna sel esindajal puuduvad kontaktid kostjaga, ei saa viimane vajaliku teavet, et kõigist asjaoludest teadlik olles asja allumist nendele samadele kohtutele tunnistada või vaidlustada (vt selle kohta kohtuotsus A, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 55).
- 44 Sellest tuleneb, et taolises olukorras, nagu on arutlusel põhikohtuasjas, ei saa asuda seisukohale, et „kõik menetluse osapooled on [...] sõnaselgelt või muul viisil ühehäälselt [...] tunnistanud” asja allumist kohtutele, kelle poole on pöördutud määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 tähenduses.
- 45 Vastupidi Hispaania valitsuse poolt Euroopa Kohtus väidetule ei sea seda tõlgendust kahtluse alla õigus pöörduda kohtusse või õiguskindluse ja määruse nr 2201/2003 kasuliku mõju põhimõtted. Nimetatud valitsus väidab seoses sellega sisuliselt, et põhikohtuasja hageja võimatus saada lõplik otsus oma taotluse kohta seetõttu, et põhikohtuasja kostjale menetlusest teavitamisega on raskusi, toob kaasa õigusemõistmisest ilmajätmise, mis on vastuolus eespool viidatud õiguse ja põhimõtetega.
- 46 Käesoleva kohtuotsuse punktis 44 antud tõlgendus aga ei võta hagejalt, kes on sellises olukorras nagu põhikohtuasjas, võimalust saada kohtu otsust, mis on vajaduse korral tehtud tagaselja asjaomase lapse alalise elukoha liikmesriigi kohtutes, kellele asi allub määruse nr 2201/2003 artikli 8 alusel. See tõlgendus ei too seega kaasa õigusemõistmisest ilmajätmist.
- 47 Järelikult tuleb kolmandale küsimusele vastata, et määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 punkti b tuleb tõlgendada nii, et asja allumist kohtutele, kellele on esitatud vanemliku vastutusega seotud taotlus, ei saa pidada selle sätte tähenduses „sõnaselgelt või muul viisil ühehäälselt [kõigi menetluse osapoolte poolt] tunnista[tatuks]”, üksnes sel põhjusel, et kostjat kohtumenetluses esindav esindaja, kes on nende kohtute poolt omal algatusel määratud, kuna kostjat oli võimatu teavitada hagimenetluse algatusdokumendist, ei ole tõstatanud asja nendele kohtutele mitteallumise küsimust.

Kohtukulud

- 48 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

- Hagi, millega üks vanematest palub kohtul korvata see, et puudub teise vanema nõusolek nende lapse reisimiseks tema elukohaliikmesriigist väljapoole ja lapse nimele passi väljastamiseks, kuulub nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, esemelisse kohaldamisalasse, ja seda isegi siis, kui selle hagi tulemusel tehtud otsusega peavad passi väljastamise haldusmenetluses arvestama selle liikmesriigi ametiasutused, mille kodanik see laps on.**

2. Määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõike 3 punkti b tuleb tõlgendada nii, et asja allumist kohtutele, kellele on esitatud vanemliku vastutusega seotud taotlus, ei saa pidada selle sätte tähenduses „sõnaselgelt või muul viisil ühehäälselt [kõigi menetluse osapoolte poolt] tunnista[tatuks]”, üksnes sel põhjusel, et kostjat kohtumenetluses esindav esindaja, kes on nende kohtute poolt omal algatusel määratud, kuna kostjat oli võimatu teavitada hagimenetluse algatusdokumendist, ei ole tõstatanud asja nende kohtutele mitteallumise küsimust.

Allkirjad